

Sâliha Hanımlar

HZ. ÂİŞE

Nisan 2023

MUKADDİME

Hâne-i Saâdet'in sakinlerinden olan Âişe validemizin Ezvâc-1 Tâhirât arasında müstesna bir yeri vardır. Zira o; akıl, mantık ve ilime ihtiyacın kendini hissettirdiği Medine yıllarında Resûlullah'ın (s.a.v.) yanında yetişmiş husûsi bir talebedir. Yüce Allah'ın ona lütfetmiş olduğu müthiş zekâsı, duyduklarını Kur'ân ve Sünnet kıstasına göre sorgulayan fitratı ve sahip olduğu şahsına münhasır donanımı sayesinde, Asr-1 Saâdet ile istikbali birbirine bağlayan muhteşem bir köprü vazifesi görmüştür. Hz. Âişe, mü'minler olarak hepimizin annesidir. Her biri bir ihtiyaçtan kaynaklanan birçok mahrem meseleyi ve kapalı kapıları, Resûlullah'a mühim sorular yönelterek bizim için açmıştır. Kısaca ifade etmek gerekirse dine ait en ince detaylar Hz. Âişe (r.a.) vasıtasıyla bizlere ulaşmıştır ve bu yönüyle kendisi, müstesna bir konuma sahiptir. Bizler de böyle bir donanıma sahip kıymetli annemizin iman, asalet, ilim, aşk, bağlılık ve fedakârlıkla dolu hayatını araştırmak, konuşmak ve onu tanımak amacıyla bu çalışmayı hazırladık.

İstifade etmeniz dileğiyle...

KÜNYE

İmtiyaz Sahibi:

Maltepe Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

Müdürlüğü Adına Cemile ERKAN

Genel Yayın Yönetmeni: Ayşegül AYDIN DOKUZ

Grafik Tasarım: Aleyna YAKUT

İçindekiler

Habîbullah'ın Hümeyrâ'sı.....	4
Hz. Âişe Kaç Yaşında Evlendi?.....	6
Hz. Hatice'den Sonra.....	8
İfk Hadisesi.....	9
Efendimizin Âiş'ine Muhabbeti.....	10
Hz. Âişe'nin İlmî.....	12
Hz. Âişe'nin Vefatı.....	18

Habîullah'ın Hümeyrâsı

*En sevgilinin en sevgilisi...
O, sevilen... Kördüğüm gibi...
İki yürek bağlıydı, Allah içindi sevgi.*

*O Hümeyrâ, pembecik gül çiçeği yanağı.
Gül yüreğinde kordu Habîullah'ın aşkı,
Aşk, onurlu başının tacı...*

*O, ümmetin annesi...
İlim, basîret ve ferâset sahibi;
Risâlet mektebinin güzide talebesi,
Ashâbın en seçkin fakîhesi.*

*İlk muallime... Akıllı ve zeki,
İffetin hakikati kendisinde gizli,
Mütevazi, vakur... Anlayış sahibi
Ümmetin hanımlarına hikmet timsali.*

*O Sıddîk'in kerîmesi Sıddîka,
Resûlullah'ın (s.a.v) en kıymetlisi,
Semanın temize çıkardığı çok değerli hanım.*

*O Cebrâil'in selâmının muhatabı,
Hicret'in, Bedir'in, Uhud'un, Hendek'in tanığı.
O; inen vahyin şahidi.*

*O, mürşide... En güzel meş'ale,
Resûl'ün hayat arkadaşı, sırdaşı,
Yoldaşı, dertdaşı, en nadide incisi
Hz. Âişe (r.a.)...
Vedanın ve ayrılığın ilk gözyaşı.*

SÂLIHA HANIMLAR: HZ. ÂİŞE

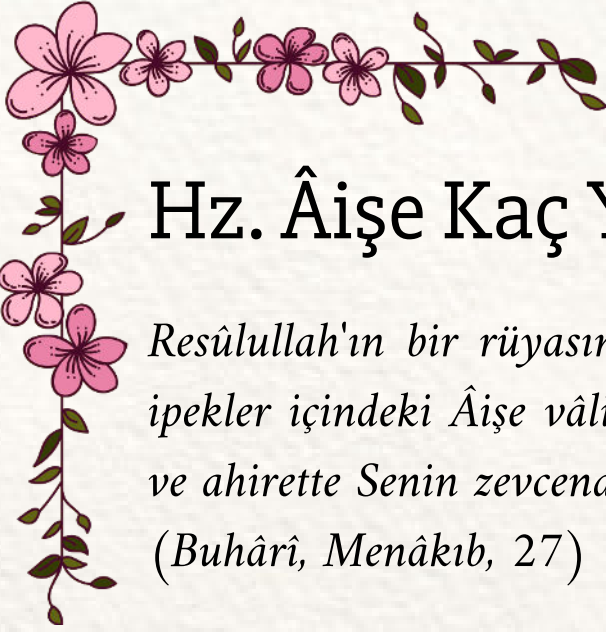

Allah Resûlü'nün (s.a.v.) sevgili eşi 'Hümeyrâ', Hz. Ebûbekir'in kızı 'Sıddîka', Kurân-ı Kerim ile masumiyeti ispatlanan 'Müberrâ', mü'minlere şefkat ve merhamet kanatlarını geren müşfik bir anne olarak bilinen Hz. Âişe (r.a.), Hz. Peygamber'in rahle-i tadrîsinden geçmiş biri olarak hayatı ve kişiliği açısından mü'min kadınlar için en güzel örnekligi teşkil eden şahsiyetlerden biridir.

Hz. Âişe, Allah Resûlü'nün risâletinden dört veya beş yıl önce, Mekke'de dünyaya gelmişti. Babası, daha sonraları 'Ebû Bekir' olarak gönüllerde yer alacak olan Abdullah b. Ebî Kuhâfe Osman b. Âmir, annesi ise Kinâne kabilesinden 'Ümmü Rûmân' künyesiyle bilinen Zeynep bint-i Âmir b. Uveymir idi. Teym kabilesine mensub olan Hz.

Ebû Bekir, İslâm'dan önce de saygı gören, Cahiliye dönemi olumsuzluklarına hiç bulaşmayan ender insanlardan biriydi. Sıddîkiyet makamının pîri ve Allah Resûlü'nün en yakın arkadaşı idi. Hz. Âişe'nin annesi Ümmü Rûmân ise, Hz. Peygamber'e ilk biat edenlerdendi. Âişe vâlidemiz dünyaya gözlerini açtığı anda, ağabeyi Abdurrahman'dan başka aynı çatı altında Hz. Ebû Bekir'in ilk hanımından doğan Abdullah ve Esmâ adında iki kardeşi daha vardı. Kendisinden on yaş büyük olan ablası Esmâ'nın rehberliğinde büyümüştü. O günlerde yaygın olarak uygulanan sûtanne âdetinden o da nasibini almış, Vâil Ebû'l Ku'ays'ın hanımından sût emmişti. (Buhârî, Nikâh, 118; Müslim Radâ', 2) Nezih bir evde neşet ettiği gibi, aynı zamanda hassas ve duyarlı bir babanın terbiyesi altında yetişmişti.

Hz. Âişe Kaç Yaşında Evlendi?

Resûlullah'ın bir rüyasında vahiy meleği Cebrâil, zümrüt yeşil ipekler içindeki Âişe vâlidemizi işaret etmiş ve ona: "Bu, dünya ve ahirette Senin zevcendir" müjdesini vermişti.

(Buhârî, Menâkıb, 27)

Resûlullah'ın (s.a.v) Hz. Âişe ile izdivâcına, Hz. Hatice'nin vefatından iki yıl sonra sahabeden Havle bint-i Hakîm'in teklifi, Hz. Ebû Bekir ve ailesinin onayı ile karar verildi. Evlilikleri ise hicretin ikinci yılı Şevval ayında (Tirmizi, Nikâh, 9) gerçekleşti. Âişe vâlidemiz Hz. Peygamber'in üçüncü eşidir. Böylece Hz. Âişe, Resûl-i Ekrem ile izdivacı neticesinde üstün bir mevkiye, haklı bir şöhrete ve mü'minlerin annesi olma pâyesine ulaştı.

Hz. Âişe'nin doğum tarihi ile evlilik yaşı konusunda çeşitli kaynaklarda ihtilaflar olsa da bu konuda yapılan araştırmalar, Hz. Âişe'nin evlilik yaşınının 19 olduğunu ortaya koyar. Örneğin Hatemü'l Enbiyâ'da yer alan;

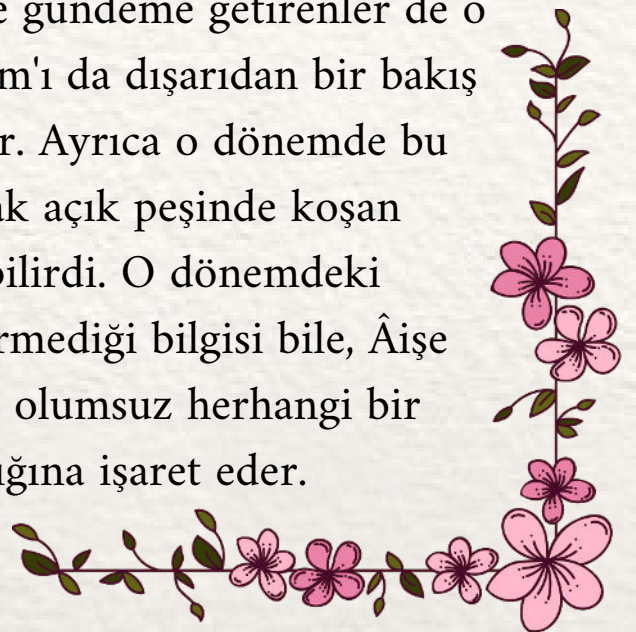
“Esmâ, hicretin 73. yılında yüz yaşındayken vefat etmiştir. Hicret vaktinde yirmi yedi yaşındaydı. Hz. Âişe ablasından on yaş küçük olduğuna göre, onun da hicrette tam on yedi yaşında olması icap eder. Ayrıca Hz. Âişe, Hz. Peygamber'den önce Cübeyr İbn-i Mut'im ile nişanlanmıştı.”¹ bilgisi, bunu doğrulamaktadır.

1 (Hatemü'l-Enbiya Hz. Muhammed ve Hayatı, Ali Himmet Berki, Osman Keskioglu, s. 210-211)

Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'ın da naklettiğine göre, Arap geleneğinde kızların yaşı buluğa girmelerinden sonra hesap edilmektedir. Sıcak memleketlerde kız çocuklarının ortalama 9-10 yaşlarında buluğa girdikleri düşünülürse, Hz. Âişe'nin nişanlandığı yaş 17, evlendiği yaş ise 19 olur.

Arapların en büyük ve sahih lügati olan İbn Manzûr'un eseri *Lisân'ül Arab*'da bulunan; "Arap dilindeki 11-19 arası sayılar kullanılırken, birler hanesi zikredilerek onlar hanesi kastedilir. Yani 6 ve 9 yaş ile 16 ve 19 yaş kastedilir." şeklindeki ifade de bu durumu teyit etmektedir. Yine Hz. Âişe (r.a.), Mekke'de peygamberliğin dördüncü yılında indirilen Kamer Sûresi'nin 46.

âyeti ile ilgili bir rivayette bulunurken de; "Bu âyet, Allah Resûlü'ne (s.a.v.) ben Mekke'de oyun oynayan bir kız çocuğu iken nâzil oldu." ifadesini kullanır (Buhârî, Fedâilü'l Kur'ân, 6). Bu rivayet de bizlere Hz. Âişe'nin bi'setin dördüncü yılında en az 9-10 yaşlarında olduğunu gösterir. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.v.) ile evlendiğinde 19 yaşındadır. Hz. Âişe'nin evlilik yaşı konusu, delillerinin eski olmasına rağmen dün denecek kadar yenidir. Genellikle meseleyi bu şekilde gündeme getirenler de o günkü şartları nazara almayan ve İslâm'ı da dışarıdan bir bakış açısıyla inceleme konusu yapanlardır. Ayrıca o dönemde bu konuya itiraz etmek, sürekli olarak açık peşinde koşan münafıklar için de bir fırsat olabilirdi. O dönemdeki münafıkların bu konuyu değerlendirmede bilgisi bile, Âişe validemizin evlilik yaşı konusunda olumsuz herhangi bir durumun söz konusu olmadığına işaret eder.

Hz. Hatice'den Sonra...

Allah Resûlü (s.a.v.) hanımları arasında

Hz. Hatice'den (r.a.) sonra en çok onu sevmiş, kendisine yöneltilen:

'Sizce insanların en sevgilisi kim?'

sorusuna karşılık olarak verdiği:

(hanımlardan) 'Âişe', (erkeklerden) 'Âişe'nin babası' sözleriyle, ona olan özel sevgisini dile getirmiştir. (Buhârî, Megâzî, 63; Müslim, Fedâilu's Sahâbe, 8)

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hanımları arasında yalnızca Âişe ile birlikte bulunduğu kendisine vahiy geldiğini açıklaması, onun diğer hanımlarından daha faziletli olduğunu ve ona duyduğu sevginin 'ilahi kaynağa' dayandığını göstermektedir. (A'lâmü'n Nübêlâ, II, 141-143) Hanımları arasında Hz. Peygamber'i (s.a.v.) en fazla kıskanan ve sevgisini kazanmak için en çok gayret sarf eden de o idi. Resûlullah'ın çok sevdiğini ifade ettiği ve hatırasını daima canlı tuttuğu eşi Hz. Hatice'yi ne zaman kıskandığını belirtse, Resûlullah (s.a.v.) da buna karşılık ona Hz. Hatice'nin faziletlerini sayar, ondan çocukları olduğunu söylerdi.

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 118)

Hz. Âişe, Uhud Gazvesi'nde sırtında su taşıma, haber toplama ve yaralılara bakma gibi hizmetlerde görev almıştı. Hendek Savaşı'na da katılmış, Hudeybiye Musâlahası'ndaki Müslümanlardan biri olmuştu. Hicretin 10. yılında yapılan Vedâ Haccı'nda diğer Ümmühâtü'l Mü'minîn ile birlikte bulunmuştu. Hatta hac sırasında kendisinin yaşadığı mazeret durumu vesilesiyle ümmet, bu haldeyken hac ve umre vazifesinin nasıl yerine getirileceğine dair hükümleri öğrenme fırsatı bulmuştu. (Buhârî, Hayz,1)

İfk Hadisesi

Hiz. Âişe'nin iştirak ettiği en mühim seferlerden biri, hicretin 5. yılındaki 'Benî Mustalik Gazvesi'dir. Savaş sonrası Medine'ye dönüş yolunda Hiz. Âişe, ordunun konaklaması sırasında ihtiyacını karşılamak için gittiği yerde kaybolan gerdanlığını aramak için ordugâhtan biraz uzaklaşmıştı. Geri döndüğünde konak yerinde kimseyi bulamamış, kendisini almaya gelecekleri ümidiyle beklemeye başlamıştı. Ordunun artçısı onu görmüş, kendisini deveye bindirerek orduya yetiştirmişti. Ordu içinde bulunan münafıkların reisi Abdullah b. Übey b. Selûl, çirkin bir iftira ve dedikodu başlatmış ve maalesef bazı Müslümanlar da onun bu kötülüğüne alet olmuşlardı. Nihayet Nûr Sûresi'nin 11-21. âyetleri nâzil olmuş ve Allah Teâlâ yapılan dedikoduların tamamen asılsız olduğunu ve Âişe'ye iftira edildiğini bildirmişti. Yaşanan bu "İfk Hadisesi", Yüce Allah'ın sevgilisinin sevgilisini semadan inen âyetler ile temize çıkarmış ve onun iffeti bizzat Kur'ân tarafından teyit edilen mümtaz bir hanım olduğunu ümmete göstermiştir. Zemahşerî, İfk Hadisesi ile ilgili şu ifadelerde bulunur: *"Hiz. Âişe, kıyâmete kadar tilâvet edilecek olan Kur'ân-ı Kerîm'deki o azametli âyetlerle tebrie edilmiştir ki, beraatin bu derece belâğatli görülmemiş olup, Allâh Teâlâ bunu Resûlü'nün ne kadar yüce bir mertebeye sâhip olduğunu göstermek için yapmıştır."*

Hiz. Âişe (r.a.), katıldığı başka bir seferde (Zâtü'r Rikâ Gazvesi) yine gerdanlığını kaybedince Hiz. Peygamber (s.a.v) gerdanlığın aranması için bazı kimseleri göndermişti. Müslümanların o sırada susuz bir yerde bulunmaları, sabah namazı vaktinin yaklaşması ve suyun da bulunamamasından dolayı teyemmüm âyetleri nâzil olmuş ve böylece bu olay, hayırlı bir konunun açıklanmasına vesile kılınmıştır. (Buhârî, Teyemmüm,1; Müslim, Hayz,108)

Efendimiz'in Âiş'ine Muhabbeti

Hz. Âişe ile Hz. Peygamber (s.a.v.) arasındaki aile bağı; sevgi, anlayış ve hürmet esası üzerine kurulmuştu. Kendisine büyük yakınlık ve sevgi gösteren Hz. Peygamber ile koşu müsabakası yaptığı (Ebû Dâvûd, Cihad, 67), O'nun omzuna dayanarak Mescid-i Nebevî'de mızraklarıyla savaş oyunu oynayan Habeşlileri seyrettiği (Buhârî, İdeyn, 2) ve Hz. Peygamber'e nazlanmaktan hoşlandığı bilinmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) de onunla bir arada bulunmaktan, bilhassa gece seyahatlerinde kendisiyle sohbet etmekten, sorularına yanıt vermekten, davetlere onunla birlikte katılmaktan (Müslim, Eşribe, 139) pek memnun olurdu.

Hz. Peygamber onu çok sevdiği için kendisine "**Ayşe, Uveys ve Âiş**" şeklinde de hitap ederdi. Ayrıca beyaz tenli olmasından dolayı Hz. Âişe'ye "**Hümeyrâ**" denildiği, kendisine Hz. Peygamber'in de bu şekilde hitap ettiği de rivayet edilmiştir.

Arap toplumunda anne ve babaların büyük erkek çocuğun adını künye olarak almaları âdeti sebebiyle Hz. Âişe, çocuğu bulunmadığı için bir künyesi olmadığına üzüldüğünü söyleyince Hz. Peygamber (s.a.v.) de ona, ablası Esmâ'nın oğlu ve hicretten sonra doğan ilk Müslüman çocuk olan Abdullah b. Zübeyr'e nisbet ile '**Ümmü Abdullah**' künyesini vermişti.

Bir gün Allah Resûlü (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Âişe! Senin bana kızdığın ve razı olduğun zamanları biliyorum." Hz. Âişe:

"Nasıl?" diye sordu. Efendimiz cevap verdi:

"Benden razı olduğunda 'Muhammed'in Rabbi hakkı için' diye yemin edersin.

Bana öfkeli olunca ise, 'İbrahim'in Rabbi hakkı için' diye yemin edersin."

Hz. Âişe: "Doğru ey Allah'ın Resûlü, ben sadece senin adını terk ederim."

sözüyle onu doğruladı.

(Buhârî, Nikâh, 108; Edeb 63; Müslim, Fedâilu's Sahâbe 90)

Hz. Âişe'nin Resûlullah'a (s.a.v.) duyduğu derin sevgi ve saygı, İslâm'ın emir ve yasaklarını yerine getirme konusunda gösterdiği titizlik ile de göze çarpar. Kendisi son derece muttakî ve kanaatkârdı. Geceleri namaz kılar, günlerinin çoğunu oruçla geçirirdi. Kimsenin aleyhinde konuşmayı sevmeyen, mütevazı, ahlaklı aynı zamanda vakur ve cömert bir kişiliğe sahipti. İlmi, aile yaşantısı, edebi, iffeti ve sabrı ile Müslüman kadınlar tarafından örnek alınan bir şahsiyetti. Harp meydanlarında dolaşır ve hizmet ederdi. Kimsesiz çocukları himayesine alır, onların ta'lim ve terbiyelerine itina eder, onları evlendirirdi. Fakirlere ve muhtaçlara yardımını esirgemezdi. Onun birçok köle ve cariyesini azat ettiği de bilinmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) hicretin 11. yılı Safer ayında rahatsızlanınca diğer hanımlarının da iznini alarak Hz. Âişe'nin odasına geçti, mübarek başı onun kucağında olduğu halde vefat etti ve onun odasına defnedildi. Sonrasında Hz. Âişe (r.a.) o odayı terk etmedi. Efendimiz'in mezarı ile kendi yatacağı köşenin arasına bir perde gererek bir süre daha orada yaşamaya devam etti.

Allah Resûlü'nün (s.a.v.) kendisine karşı olan fazla muhabbetinin temelinde, Annemiz'in dinin gelecek nesillere intikalinde eda edeceği misyon vardı. Resûlullah'ın irtihalinden sonraki yarım asırlık süreyi risâlet günlerindeki canlılıkla temsil ettiği gibi, yekta bir muallime olarak yetiştirdiği talebelerle sonraki dönemleri de o ışıktan mahrum bırakmayan yine Âişe vâlidemiz olmuştur.

Hz. Âişe zekâsı, anlayışı, kuvvetli hafızası, güzel konuşması, Kur'ân-ı Kerim'i ve Hz. Peygamber'i (s.a.v.) en iyi şekilde anlamaya gayret göstermesi gibi vasıfları sayesinde Resûl'ün yanında müstesna bir mevki kazandı. Baba evindeki eğitimi, vahyin aydınlattığı peygamber hânesinde Hz. Peygamber'in onun kabiliyetlerinin tekâmülüne yardım etmesiyle daha da gelişti, olgunlaştı ve derinleşti. Âyetler iner inmez onları Allah Resûlü'nden (s.a.v.) dinleyerek anlamadıklarını, Kur'ân ve sünnet arasında farklılık arz eden durumları bizzat Peygamberimize (s.a.v.) sorarak öğrendi. Bilhassa Medine'de nâzil olan ayetlerin nüzûl sebeplerini, delâletlerini, tahlil ve değerlendirmelerini ve her âyetle nasıl istidlâl edilip ondan nasıl ahkâm çıkarılacağını çok iyi bilirdi. Kur'ân-ı Kerim'i tefsir etmiş, sünneti de çok iyi anlamış olan Hz. Âişe, hadislerden istinbât ve kıyas suretiyle yeni hükümler çıkarırdı. Onun ictihad ve fetvaları, kendisinin bir müctehid olarak kabul edilmesini sağladı. Özellikle İslâm'ın ikinci kaynağı olan Sünnetin gelecek kuşaklara aktarılmasındaki rolü ve bunun sonucu olarak da İslâmî ilimlere olan katkısı en önemli vasıflarındandır. Ashâb arasında fetvası en fazla olan yedi kişiden biridir. Tâbiîn devrinin birçok hukukçusu, yüksek seviyedeki hukuk bilgisinden faydalanmak üzere kendisiyle ilmî istişarelerde bulunmuştur. 'Mü'minlerin annesi' olması, Medine'de mukîm bulunması, hadis ve fıkıh ilmine olan vukûfiyeti rivayet sayısının artmasına sebep olmuştur. Hz. Âişe (r.a.), umre ve her yıl gittiği hac zamanlarında kendisine yöneltilen ve mektupla gönderilen sorulara verdiği cevaplarla da hadislerin ve bazı fikhî meselelerin yazılmasına öncülük etmişti. Aynı zamanda Cemel Vak'ası'ndan sonra Basra'da rivayette bulunduğu hadisler de tâbiîn hanımlar vasıtasıyla nakledilmiştir.

Hız. Peygamber'in (s.a.v.) vefatından sonra onun evi; huzuruna gelen kadın erkek, büyük küçük birçok kimsenin sorularına cevap aradığı, Hz. Âişe'yi dinlediğı bir ilim ve irfan ocağı oldu. Ashâbdan bazılarının vefat etmiş olması, birçoğunun da fetihler sebebiyle muhtelif bölgelere gitmesi sonucunda Medine'de çok az sahabî kalmıştı. Hz. Âişe'nin varlığı sayesinde "Peygamber şehri Medine", ilim merkezi olmaya devam etti. Bu şehirde onun yıllarca süren eğitim ve öğretim faaliyetleri sonucu, İslâmî ilimlerin temellerinin atılması ve ilmî hareketin gelişmesiyle birlikte hadis ve fıkıh sahalarında 'Medine ekolü' teşekkül etti. Yalnızca şifahî sorulara değil, kendisine muhtelif bölgelerden gönderilen mektuplara verdiği cevaplarla hadislerin ve bazı fikhî meselelerin yazılmasına da öncülük etti. 'Sünnet-i Nebeviyye'yi nakil ve şerh etmekle kalmadı, aynı zamanda onun doğru anlaşılması husûsunda ilmî tenkit zihniyetini de ortaya koydu.

Hız. Âişe hakkında ilk defa kapsamlı bir eser yazan Nedvî'nin ifadesiyle:

"Tarihin bütün sayfalarını karıştıracak olursak, Hz. Âişe'den başka dinî, ahlakî, siyasî ve medenî meziyetleri şahsında toplamış ve bütün bunların icaplarını yerine getirmiş, ilmî ve amelî rehber olmuş bir kadın göremeyiz"

Hz. Âişe'nin ilmî derinliği, gayret ve azminin yanı sıra din adına öğrenilmesi ve muhafaza edilmesi gereken konuları en iyi şekilde kavrayıp hafızasına kaydedebilecek bir kabiliyete sahip olmasıyla da ön plana çıkmaktadır.

Peygamberimizin diğer hanımlarına göre daha genç olduğu için henüz hafızası duru olan Hz. Âişe(r.a.) her zaman ilim peşinde koşmuş, duyup öğrendiklerinin sebeplerini öğrenmeye gayret göstermiştir. Onun bu yetkinliği Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hastalığını onun evinde geçirmek istemesinde de etkilidir. Hz. Peygamber'in hastalığı süresince söz, fiil ve takrirlerinden oluşan hadislerinin ve nüzûlüne devam eden ayetlerin iyice öğrenilip muhafaza edilerek nakledilmesi önem arz etmekteydi. Hz. Peygamber'in hastalığı, vefatı ve hemen sonrasındaki gelişmelere dair en sahih rivayetlerin onun tarafından nakledilmesi de Allah Resûlü'nün onun evinde kalmak isteğinin sadece ona muhabbetinden kaynaklanmadığını en iyi şekilde ortaya koymaktadır.

Hz. Âişe Arap dilini maharetle kullanmasının yanı sıra, Arap şiirini de çok iyi bilirdi. Fesâhat ve belâgatıyla da matuf bir hatip olduğu için konuşması insanlara çokça tesir ederdi. Babasının vefatı üzerine kabri başında yaptığı dua, Cemel Vak'ası'ndaki hutbesi ve bazı mektupları onun edebî kabiliyetini gösteren örneklerdir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanından başlamak üzere kadınların eğitim ve öğretimiyle çok yakından meşgul olan Hz. Âişe'nin çevresinde, ders dinleyen ve hadis nakleden birçok hanım yer almaktaydı. Böylece o, hem bizzat hem de yetiştirdiği öğrencileri ile İslâm dünyasında kadınların ilimle meşgul olmaları gerektiğini hiçbir tereddüde meydan vermeyecek şekilde göstermiş oldu.

Annemizin ilim adına ortaya koyduğu bütün arzu, ilgi ve gayretler, onu hemen hemen ilmin her alanında zirveye taşımıştı. Bu husûsiyeti kendisine tefsirden hadise, fıkıhtan kelâma, dilden ensâba ve tarihten tabâbete kadar birçok alanda söz söyleme imkanı veriyordu. Şüphesiz onun bu konumunu elde etmesinin temelinde, içinde neşet ettiği çevre ile daha sonra fiilen yaşadığı mümtaz hayatın rolü çok büyüktü. Özellikle Allah Resûlü (s.a.v.) ile evlendikten sonraki hayatında Cibrîl-i Emîn'in gelişine ve vahyin nüzulüne defalarca şahitlik etmiş, çoğu zaman gelen âyetleri ilk olarak Allah Resûlü'nden öğrenip haberdar olmuştu. Bu yönüyle o, vahyin canlı tanığıydı ve tabii olarak belli başlı hususlara diğer insanlardan daha fazla muttali oluyordu.

Hiz. Peygamber'in vefatından sonra Hiz. Âişe'nin ilmî, fikrî ve siyasî gücü kendisini daha fazla hissettirir. Bu dönemde kendisini, hemen her konuda etrafına bilgi saçan bir ilim merkezi olarak görmekteyiz. İhtilafli meselelerde görüşüne başvurulduğu, rivayetlerinden anlaşılmaktadır. Kendisine ulaşan yanlış ve eksik bilgileri de tashih eder, doğrusunu ortaya koyardı. Öğrenme-öğretme alanında başarısı, sorgulamaktan çekinmemesi, bilgiyi yorumlaması, Âişe vâlidemizin model şahsiyetinin özelliklerindedir.

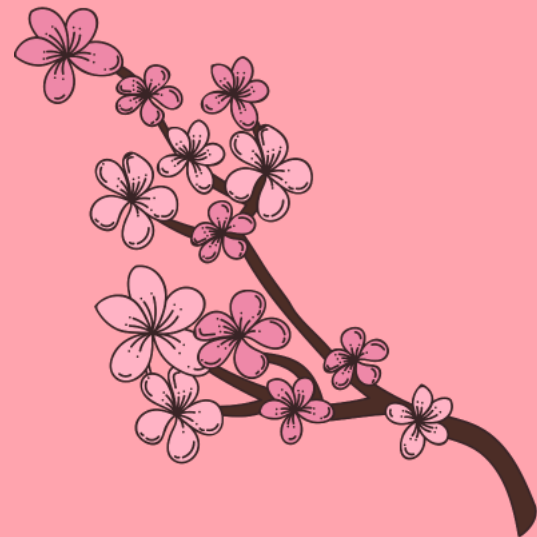
Ebû Mûsâ el-Eşarî'nin "*Ashâbın rivayet ettikleri herhangi bir hadiste müşkil görürsek, Âişe'ye sorardık, mutlaka ona bir açıklama getirirdi*" dediği aktarılır. (Tirmizi, Sünen, Menâkıb, 62) Hiz. Âişe'nin ilminin derinliği, ilk dönemlerden itibaren takdir ve ilgi toplamıştır.

Hız. ÂiŖe, sadece duyup gördüklerini nakleden bir râvi değil, Kur'ân'ı iniŖ maksadı istikametinde anlama ve onu dinin genel prensipleri çerçevesinde yorumlama kabiliyetinde olan bir müfessir idi. Hız. ÂiŖe validemizin diğer muksirn râvilerden farkı da, birçok hadisin ilk râvisinin kendisi olmasıdır. Özellikle Allah Resûlü'nün aile hayatı, husûsi ahvâli, gece ibadeti ve yalnız kaldığı saatlerini değerlendirme keyfiyeti gibi çok özel bilgilerin kaynağı hep kendileri olmuŖtur.

Hız. ÂiŖe, baŖta Hulefâ-i RâŖidn olmak üzere memleketin dört bir yanından gelenler için bir danıŖma makamıdır. Bundan böyle o, zuhur edecek muhtemel ihtilaflarda mŖfik bir hakem, din adına ortaya çıkacak yanlıŖlıklarda vakur bir musahhih ve İslâmî hayatı hâkim kılmada orta yolu temsil edecek kararlı ve azimli bir mbelliğidir.

İlmî merakı ile tefsir, hadis ve fıkıh gibi İslâmî ilimlerin yanı sıra; Arap tarihine, edebiyatına ve Ŗiirine de vâkıf idi. Tıp, hitabet ve ensâb gibi alanlarda da ileri seviyedeydi. Bu ilmî birikim sayesinde hüküm çıkarıp İslâm toplumunda ortaya çıkan problemleri çözme konusunda mümtaz bir fakihe oldu. Ensâb ve tarih gibi ilimleri, babası Hız. Eb Bekir'den tahsil etmiŖ; Ŗiir, belâgat, fesâhat, beyan ve bediyyât gibi edebi alanlardaki hussiyetlerini de aynı kaynaktan almıŖtı. (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 6/67; Hakîm, Müstedrek, 4/12)

Hız. ÂiŖe'nin nzln devam ettiği dönemlerde tertip ettirdiği ve Cibrîl-i Emîn'in mukabelesine göre sre ve âyetleri yerli yerine yerleŖtirdięi bir Mushaf'ı vardı. (Müslim, Mesâcid, 207; Tirmizi, Tefsru'l Kur'ân, 3) Onun bu Mushaf'ı daha sonraki dönemlerde bir mikyas olacak ve geniŖleyen memleketin dört bir yanından gelenler onu, Kur'ân'ın te'lifi için bir kaynak kabul edeceklerdi. (Buhârî, Fedâilu'l Kur'ân, 6)

Resûlullah (s.a.v.) bana: "Ey Âişe! İşte Cebrâil! Sana selâm ediyor." dedi. Ben de: "Ve aleyhisselâmu ve rahmetullahi ve berakâtuhu!" dedim.

(Buhârî, Fedâilu'l Ashâb, 30, Bed'ül Halk, 6; Müslim, Fedâilu's Sahâbe, 91)

Âişe vâlidemiz vesilesiyle öğrendiğimiz risâlet sonrası önemli konular arasında; vahyin ne zaman ve nasıl başladığı, Kur'ân'ın iniş keyfiyeti, tertibi ve korunması, ilk namaz ve hükümleri, düşman ve tehlike karşısında kılınan havf namazı, hicret, Allah Resûlü'nün ahlakı, ev hayatıyla ilgili husûsiyetleri, ibadet hayatı ve gece kıldığı namazlar, Allah Resûlü'nün savaşları, ifk hadisesi ile ilgili detaylar, kadınlara dair hükümler, Vedâ Haccı'na ait detay bilgiler, Efendimiz'in son günleri ve hastalık halleri, irtihali ve irtihali sonrasındaki gelişmeler, rü'yetullah konusu, gaybın bilinmesi, kıyamet, ölüm ve ahiret hayatına dair bazı kelâmî mesele ve haberleri gibi konular zikredilebilir.

Hz. Âişe (r.a) dinî, ilmî, sosyal ve siyasî bakımlardan İslâm tarihinin kaydettiği en yüksek ve en muhterem simalardandır. el-Hakîm, "el-Müstedrek" adlı eserinde şer'î ahkâmın dörtte birinin Hz. Âişe'den nakledildiğini söyler. Ashabın ileri gelenleri, çözemedikleri dinî meseleleri Hz. Âişe'ye sorarlardı. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman zamanında fikhî konularda bizzat hüküm vermiştir. İslâm ilim tarihinde, Hz. Âişe dışında müçtehid seviyesine ulaşan başka bir hanım fakihe yetişmemiştir. Ayrıca Resûlullah'ın (s.a.v.) pek çok haline şahit olduğundan, Peygamberimizden en çok hadis rivayet eden sahabîler arasına girmiş ve rivayet ettiği 2210 hadis ile "MUKSİRÛN" râvilerden sayılmıştır. Kendisinden hadis nakledenlerin sayısı iki yüzden fazladır. Öğrencilerinin en az dörtte biri hanımlardan oluşmaktadır.² Birçok sahabînin de hadis rivayetindeki hatalarını düzeltmiştir. Yirmi üç sahabînin rivayet ve fetvasına dair tashihlerinde başta Kur'ân ve hadis olmak üzere akıllı, tarihî gerçekleri ve Arap dilini esas almıştır. Ahmed b. Hanbel, "Müsned" adlı eserinde Hz. Âişe'nin rivayet ettiği hadislerle genişçe yer vermiştir.

² Bkz. İslâm Ansiklopedisi, Hz. Âişe maddesi, s.204

Hz. ÂiŖe'nin Vefatı

Hz. ÂiŖe İslâm dŖnyasının en meŖhur kadınlardan biridir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hanımı olması yanında İfk Hadisesi, ilâ ve tahyîr olayları dolayısıyla kendisi hakkında Kur'ân âyetleri nâzil olmuŖtur. Onun hayatı ve Ŗahsiyeti ile rivayet ettiği hadisler, istidrâkleri, fetvaları, siyasî faaliyetleri hakkında tefsir, hadis ve fıkıh külliyâtı, siyer ve megâzi, tarih ve tabakat, Ŗiir ve edebiyat kitaplarında pek çok vesika, geniŖ bilgi ve kaynak bulunmaktadır.

Ebedi yolculuğa adım atıp dŖnyaya veda edinceye kadar etrafını aydınlatmaya devam eden, hayatı takva, cömertlik ve kanaat ile geçen; fıkıh, hadis ve Kur'ân tefsiri gibi hususlarda temayüz etmiŖ müstesna bir İslâm hanımı olan Hz. ÂiŖe (r.a.), hicretin 58. yılı Ramazan ayında Medine'de vefat etti. Cenaze namazını Ebû Hüreyre (r.a.) kıldırdı. Gecenin geç saatlerinde Medine mezarlığı olan Cennetü'l Bâki'ye defnedildi. Hurma dallarına bağlanmış bezlerin aydınlattığı kabristan çok kalabalıktı. Cenaze namazına ve defnine Medine kadınları da eŖlik etmiŖlerdi. Hz.

Peygamber'in (s.a.v.) yanında yetiŖen ve en önemli talebesi olan ÂiŖe vâlidemiz; ilmi, cömertliği, kahramanlığı, takvâsı, edebi, vakarı, iffeti ve sabrı ile İslâm kadınlarına örnek olan, Kur'ân ve SŖnnetin gelecek nesillere aktarılması konusunda önemli katkıları bulunan, geçmiŖte olduğu gibi günümüzde de hayatımıza yansıtılabileceğimiz müstesnâ Ŗahsiyetlerden biridir.

*Hz. Âişe, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.)
diğer hanımlarına göre sahip olduğu
faziletlerini bir şükür vesilesi olarak bizzat
kendisi de anlatırdı.*

*'Eşleri arasında kendisi gibi genç yaşta
Resûlullah ile nikâhlanan olmadığını, anne-
babası muhacir olan tek eş olduğunu, Yüce
Allah'ın iffeti hakkında ayetler indirdiğini,
Cebrâil'in ipek bir kumaş içinde sûretini
Resûlullah'a (s.a.v.) getirip 'Onunla evlen, o
senin zevcendir.' dediğini, Cebrâil'i , 'Dihye-i
Kelbi' suretinde gördüğünü, Cebrâil'in ona
selâm gönderdiğini, sadece kendisinin
Resûlullah'ın (s.a.v.) yanında namaza
durduğunu ve kendisi uzanmış olduğu halde
iken yanında O'nun namaz kıldığını, zevceleri
arasında sadece kendisiyle beraberken
Resûlullah'a vahiy indiğini, O'nun ruhunu
kendi kollarında teslim ettiğini ve kendi evine
defnedildiğini' ifade ederek diğer Hz.
Peygamber'in (s.a.v.) hanımlarından farkını
belirtirdi. (İbn-i Sa'd, Tabakat, 10/63)*

الحمد لله

Hız. Âişe'den şöyle bir rivayet nakledilmiştir:

“Resûlullah'ı (s.a.v.) gayet hoŝ ve neŝeli bir halde görünce:

-‘Ya Resûlallah! Benim için dua et.’ dedim. Resûlullah hemen:

-‘Allah'ım, Âişe'nin geçmiş ve gelecek, gizli ve açıktan iŝlemiŝ olduğu günahlarını bağıŝla!’ diye dua etti. Bu durum hoŝuma gitti, güldüm... Öyle ki baŝım Resûlullah'ın kucadına düŝtü. Resûlullah:

-‘Duam seni sevindiriyor mu?’ buyurdu

-‘Duanız beni niye sevindirmesin?’ dedim. Bunun üzerine Resûlullah:

-‘Vallahi bu dua her namazda ümmetim için yaptığım duamdır.’ buyurdu.”

(Heysemî, IX, 243; İbn-i Hıbbân, Sahih, XVI, 47/7III)

